

De introvertes revolusjon?

Ole Jacob Madsen

professor i kultur- og samfunnspsykologi, Psykologisk institutt, UiO

denne månedens kronikkforfatter, er psykolog, filosof og ph.d. fra Senter for vitenskapsteori ved Universitetet i Bergen. Sammen med Nadia Ansar, Guri Vindegg, Svein Øverland, Arnulf Kolstad og Karen Kollien Nygaard er han invitert av Tidsskriftet som fast kronikør. Neste gang: Nadia Ansar.

Den amerikanske advokaten og skribenten Susan Cain har hatt enorm suksess med sin bok *Quiet. The Power of Introverts in a World That Can't Stop Talking*, som kom ut tidligere i år. Budskapet hennes er at vi lever i en støyende, ekstrovert verden som hemmer en betydelig del av oss: «For altfor lenge har de som er naturlig stille, seriøse eller sensitive, blitt oversett. De blant oss som skaper mest støy har tatt over, selv om de ikke alltid har noe å komme med. Det er på tide at alle lytter. Det er på tide vi tar i bruk de introverte sine ressurser» (min oversettelse).

Den eneste reelle sannheten ved fenomenet Quiet er nok at psykologiske forklaringsmodeller kan fylle dype behov etter enkle svar i befolkningen, akkurat slik religion og politiske ideologier kan

I Norge har Dagens Næringsliv, Dagsavisen og TV2 fulgt opp saken, og boken ligger i skrivende stund på andreplass på bokhandelen Tronsmo sin bestselgerliste. Det er ikke spesielt vanskelig å forklare hvorfor Cain, som angivelig selv er introvert, har truffet en nerve hos mange lesere rundt om i verden. Både «åpent introverte» og andre som har hatt mer enn én opplevelse i sitt liv av å ha blitt overkjørt av en utadvendt pratmaker med mye svakere kvalitetskontroll enn dem selv, vil være sterkt troende til å omfavne budskapet. Cain løfter dessuten fram introvertes ressurser som impulskontroll, planlegging og aversjon mot risikable valg i en verden sårbar for uoverlagte løsninger.

Denne forkynnelsen rokker ved den utbredte forestillingen om at det alltid er den som snakker mest, som har mest å komme med. Endelig kommer oppreisningen mange har ventet på. Quiet is the new loud.

Cain stiller mange gode spørsmål om det ekstroverte mønsteret i dag har sementert seg som en selvfølgelig standard i en rekke domener av samfunnslivet. Det gjør inntrykk når lærere som Genevieve White på The Guardian sin offisielle utdanningsblogg skriver om hvordan Cain har fått henne til å kritisk evaluere om hun i for stor grad baserer undervisningen sin på gruppearbeid og fellessamtaler til fordel for mer individuelt, kontemplativt arbeid. Cain illustrerer således hvordan grunnleggende kunnskaper fra personlighetspsykologien faktisk kan gjøre en vesentlig forskjell ved å minne oss på at mennesker er fundamentalt forskjellige, og at introverte og ekstroverte både lærer og fungerer best på sin unike måte.

Samtidig hyller Cain introverte fordi disse gjerne stiller vesentlige kritiske spørsmål «What if?». Det vil derfor være i god introvert ånd når jeg nå vil rette noen prinsipielle innvendinger til hennes egen tese om verden har latt seg forføre av et høyløst ideal, og om balansen kan rettes opp igjen ved å ta større hensyn til de mer innadvendte av oss.

Distinksjoner som introvert–ekstrovert som lar oss dele mennesker i to grupper kun basert på personlige egenskaper, er naturligvis forlokkende. Vi blir sett som den unike personen vi føler vi er, samtidig som vi får en sosial identitetsmarkør som gjør oss både lik og ulik andre. Derfor er det kanskje på sin plass med litt edruelighet, og minne om at begreper som dette egentlig er forenklete, språklige uthevninger av en kompleks virkelighet. Denne nøkternheten forsvinner noen ganger i Cains populærvitenskapelige manifest selv om det å lese boken er aldri så gøy.

Boken starter med en historisk busstur en ettermiddag den 1. desember 1955 i Montgomery, Alabama. Den sorte passasjerer Rosa Parks nekter å gi opp sin plass for en hvit reisende. Parks blir følgelig arrestert og funnet skyldig i brudd på offentlig ro og orden. Et eneste «nei» medvirker til å endre raseavgivningen i USA for alltid. Cain fremhever at Parks beskrives som en mild og sjenert dame, men med ualminnelig mot og prinsippfasthet. Formodentlig har Cain et poeng når hun spekulerer i at protesten ikke ville hatt samme gjennomslagskraft om det var den langt mer verbale Martin Luther King som tilfeldigvis befant seg på bussen. Likevel er det ikke opplagt at Parks innadvendthet har en særskilt forklaringskraft her. Det faktum at Parks var en kvinne, kan ha hatt vel så mye å si, ettersom et mannlig sort opprørssymbol lett ville blitt oppfattet som for truende i den amerikanske underbevisstheten på 1950-tallet, og utfallet kunne ha blitt annerledes. Tiden kan også ha vært overmoden for at dette skjedde, og at det ble nettopp Parks som utløste det, rimelig vilkårlig.

Dette avsnittet er i grunnen betegnende for Cains *Quiet*: Boken er full av interessante historiske hendelser og episoder fra dagliglivet, også fra Cains egen kamp for å bli komfortabel med seg selv, iblandet nyere psykologisk forskning om det menneskelige temperament. Innimellom blir man imidlertid usikker på om det egentlig er introversjon–ekstroversjon det er snakk om, eller om Cain tøyser distinksjonens forklaringskraft vel langt noen ganger. De beste rådene Cain har å gi, er nemlig de som faller nærmest den personlige og den interpersonlige stammen. Hun gir mange innsiktsfulle eksempler på introverte mennesker som opererer utenfor komfortsonen sin med mer eller mindre hell avhengig av graden av selvinnsikt. Cain beskriver dessuten hvordan en del innovative bedrifter som Pixar og Microsoft har tatt lærdom av at mange av deres introverte ansatte ikke trives med rene åpne kontorlandskaper, og i stedet lager fleksible løsninger med egne stillekroker og møteplasser som den enkelte ansatte kan skifte mellom etter eget velbefinnende.

Det er først når Cain kommer til de virkelig store strukturene som verdensøkonomien, at *Quiet* avslører sin begrensning. Cains beretning om finanskrisen høsten 2008 blir historien om de

ekstroverte mannlige aksjemeglerne som fikk overkjøre de introverte nerdene i styrerommene. Selv om personkarakteristikken av den gjennomsnittlige Wall Street-megleren nok har noe for seg, miskjenner slike årsaksforklaringer helt grunnleggende sider ved finansøkonomien som system tilrettelagt for nettopp spekulasjon og risiko. Å rette skylden mot uansvarlige meglere, som i rettssaken mot Goldman Sachs investor Fabrice Tourre, blir lite annet enn symbolhandlinger som gir politikere en innbilt følelse av kontroll over finanskapitalismen. For maktbalansen gjør at finansøkonomien potensielt sett kan ødelegge omgivelsene, mens omgivelsene ikke kan tillate seg å tilintetgjøre finanssektoren, slik statsviterne Ingrid Hjertaker og Bent Sofus Tranøy har påpekt. Aktører kan forfølges og straffes som råtne epler, mens det økonomiske systemet «frikjennes» og fortsetter som før. I verste fall ville seleksjonen av mer forsiktige, introverte spekulanter bare kamuflere den spekulative økonomiens iboende farer ytterligere.

Hvorfor har Cains fortelling om den introverte ressursen som store deler av den anglosaksiske verden har glemt, blitt så populær i 2012, spurte jeg innledningsvis. Og jeg svarte selv at mange kjenner seg igjen. Men kan en litt mer trøstesløs forklaring være at verden i all sin forvirring og usikkerhet over en alvorlig global finansiell situasjon de færreste av oss har noen reell innsikt i, simpelthen griper til eldgamle innsikter om at det er forskjell på folk? Om vi bare dytter de mer forsakte av oss frem i rekkene, så vil alt bli bra igjen? Fortellingene om at det var hyperaggressive, risikosøkende, ekstroverte Wall Street-spekulanter som forårsaket krisen, er kanskje en behagelig sannhet, men den eneste reelle sannheten ved fenomenet *Quiet* er nok at psykologiske forklaringsmodeller kan fylle dype behov etter enkle svar i befolkningen, akkurat slik religion og politiske ideologier kan.

ole.madsen@svt.uib.no